

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност доцент в професионално направление 2.1. Филология по научна специалност „Български език“ за нуждите на Секцията за история на българския език към Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, съгласно обявата в Държавен вестник, бр. 33 от 03.04.2026 г.

Кандидат: гл. ас. д-р Магдалена Стефанова Абаджиева

Автор на становището: доц. д-р Георги Атанасов Митринов от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ към Българската академия на науките

Според приложените документи за участие в конкурса гл. ас. д-р Магдалена Абаджиева представя научна продукция от 3 монографични изследвания, едно от които в съавторство; 7 статии и доклади в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; 17 публикации в нереферирани списания с научно рецензиране и 1 студия в нереферирано научно издание с научно рецензиране. Отбелязани са 8 цитирания или рецензии на нейни публикации в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни база данни с научна информация; 4 цитирания в монографии и в колективни томове с научно рецензиране; 16 цитирания в нереферирани списания с научно рецензиране. Има участие в 11 национални научни и образователни проекта и е ръководител на проект „Културната идентичност на банатските българи и българската католическа книжнина“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ (2022 – 2026). Представила е свои доклади (научни съобщения) на 17 национални и международни научни форуми.

Научната продукция на гл. ас. Магдалена Абаджиева включва основно проучвания на книжнината на българите католици (павликянската книжнина и книжнината на банатските българи). Изследванията ѝ, посветени на павликянската книжнина от XVIII и от XIX в., са свързани с българската историческа диалектология. Разглеждайки езика на писмените паметници, тя осветлява особености на павликянския говор в Пловдивско от посочените

периоди. Това дава възможност да се правят съпоставки със съвременното състояние на този говор и да се проследят неговите връзки с родопските говори, към които спада. Приносно в това отношение е изследването ѝ *Ръкописният българско-италиански речник на отец Маурицио от 1845 г. Изследване и текст* (София, 2020, 327 с.). Католическият свещеник е служил в селата Дуванлии и Хамбарлий (дн. Житница, Пловдивско). Авторката разглежда диалектните фонетични особености, отразени в текстовете, като застъпници на старобългарските носови и ерови вокали и на старобългарската ятова гласна. Включва данни за фонетичните замени $e > u$, $o > y$ под ударение – ярка особеност на павликянския говор; на преглас $a > e$ под ударение; на фонетичната замяна $m', d' > k', z'$; редукцията на гласни $e > u$, $o > y$ и др. Лексикалният материал е обособен в 12 лексико-тематични групи. Разгледан е откъм произход (османски, гръцки, италиански заемки). Отделено е място на диалектизми като *байшиак* 'гъста мъгла', *грѣнна* 'дървено гребло', *халбийкане* 'хълцане', *кѹрка* 'пуйка' и др. Приносен характер има публикуването на речниковия материал с обем от 3500 думи, който се включва в научно обращение.

В изследването си *Книжнината на българите католици от XIX век и банатската книжнина* (София, 2024, 167 с.) гл. ас. М. Абаджиева също разглежда фонетични особености на павликянския говор, отразени в 4 писмени паметника от първата половина на XIX в. Представа лексикален материал, ексцерпиран от 3 писмени паметника с датировка XVIII в. и от 4 от първата половина на XIX в., свързани с павликянската книжнина. Лексикалният материал от банатския говор е ексцерпиран от 3 писмени паметника с датировка втората половина на XIX в. и от 3 писмени източника от XX в. Включени са също данни от изследването на Ст. Стойков *Лексиката на банатския говор* (1968). Това дава възможност да се съпостави и обобщи диалектният лексикален материал, като се покаже общото между павликянския и банатския говор. Обстойно е проучен произходът на отделни диалектни думи като глагола *зафѣлем* 'славя, прославям, възхвалявам; благодаря', за който някои изследователи предполагат хърватско езиково влияние в българската католическа книжнина, но пък се представят данни за разпространението му в родопските говори със значение 'хваля, изказвам благодарност', което предполага че е от домашен, български произход. В други свои публикации авторката

разширява обхвата на включената в писмените паметници диалектна лексика, като добавя нови примери: *патър* 'отрязан къс хляб, филия'; *предора* 'убеждавам; одобрявам (се), помирявам (се)'; *ствар* 'вещ, предмет' и др.

Същевременно гл. ас. М. Абаджиева проучва и съвременното състояние на павликянския говор. Няколко нейни статии осветляват лексикални особености на говора на гр. Белене, по речников материал, ексцерпиран от публикации на местната изследователка Елена Врайкова. Включената диалектна лексика е разгледана откъм произход, а също са представени нейни употреби в други български говори. Това дава възможност да се види общото и различното в говорите на отделните католически общности в България и извън нейните граници.

В своя публикация авторката прави критичен преглед на ръкописния речник на българския краевед от Банат Перку Дупца, в който е описана лексика, невключена в изследването на Ст. Стойков за лексиката на банатския говор. Приема, че въпреки слабостите речникът обогатява познанията за говора на банатските българи, както и за лексикографските им издания.

Научната продукция на гл. ас. М. Абаджиева е свързана с проучване особености на павликянския говор и на банатския говор, отразени в ексцерпирания от нея материал от писмени паметници с датировка XVIII, XIX и XX в. Налице е добро познаване от нейна страна на съвременната говорна ситуация в посочените райони. Приносно е включването в научно обращение на лексикален материал от тези говори, което тя прави.

Препоръки: С оглед на това, че проучванията от гл. ас. М. Абаджиева писмени паметници включват немалко количество диалектни особености на павликянския говор и на банатския говор на българския език, предлагам в бъдещите си изследвания тя по-детайлно да разглежда тези особености на фонетично, морфологично и лексикално ниво, което ще даде възможност за представяне на по-цялостна картина на говорите в диахронен план. Така ще може да се правят съпоставки със съвременното им състояние, както и да се покажат по-обхватно връзките им с родопските говори, а и с други български говори.

Смятам, че участието на гл. ас. М. Абаджиева в настоящия конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ отговаря на изискванията за академично развитие според ЗРАСРБ, на Правилника за прилагането му, на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за

заемане на академични длъжности в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“.

Като член на Научното жури ще гласувам гл. ас. д-р Магдалена Абаджиева да заеме академичната длъжност „доцент“ в Секцията за история на българския език към Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“.

27.07. 2026 г.

Подпис:

/доц. д-р Георги Митринов/